

Francoska revolucija

Evropa, 18. stoletje

Najnaprednejši sistem ima Velika Britanija, saj doživlja prvo industrijsko revolucijo. Ima torej uspešen gospodarski in politični sistem. In sicer ima parlamentarno monarhijo, kjer je kralj podrejen parlamentu.

Na drugi strani so države, ki imajo razsvetljeni absolutizem – Prusija, Rusija, Habsburška monarhija. Pri teh državah je sistem nekaj vmes.

Imamo še absolutno monarhijo. To ima Francija. Kralj ima popolno nedotakljivo oblast – božje pravo. Pomemben je Ludvik XIV. (dvorni absolutizem), ki zgradi palačo v Versaillesu. To je središče kraljeve oblasti. Kralj ne živi več v Parizu. Ludvik XIV. ima problem, in sicer dokaj prazno državno blagajno, saj so izdatki države zelo veliki. Velik izdatek pomeni rentno plemstvo. Renta je v tistem času kraljeva palača. Rentno plemstvo so plemiči, ki jih kralj plačuje, da ga zabavajo v Versaillesu. Rentnega plemstva je bilo okoli 6000 ljudi in dobijo visoke rente. Prav tako rente dobivajo kraljeve metrese (ljubice). Ludvik XV. Nadaljuje politiko Ludvika XIV. Ni imel smisla za vojne. Poda se v 7-letno vojno z Anglijo, kjer Francija izgubi velik del Kanade in območja okoli reke Sv. Lovrenca. Francija tudi izkaže podporo ameriškim kolonistom v Ameriki v boju proti Angliji. Ti dve vojni dodatno praznita državno blagajno. Nato vlada Ludvik XVI., ki je iz dinastije Bourbonov (simbol ☐ moder žamet + bela lilija). On je bil določen za kralja, ker je bil prvorojenec. Raje bi bil učenjak ali izumitelj, ker mu kraljestvo ne diši preveč. Bil je slab vladar. Na pomembnih srečanjih je zaspal. Zanima ga naravoslovje, matematika, zgodovina, raziskovanje. Njegova knjižnica šteje 5000 knjig, ki jih je Ludvik XVI. z veseljem prebiral. Prva težava je torej, da ga ne zanima vladanje. Druga težava je, da dobi za ženo 16-letno dekle. Lahkoživo, slabo se obnaša na dvoru, poleg tega pa je Avstrijka. Njegova žena Marija Antoinetta je bila osovražena in nepriljubljena med ljudstvom. Ne podeduje modrosti matere, temveč lahkoživost očeta. Dobita sina in nato hčer. Ljudje govorijo, da to nista otroka Ludvika XVI. V tem zakonu je Ludvik XVI. »copata«. Marija A. se iz njega norčuje in na veliko zapravlja. Tako postane državna blagajna prazna.

Stanovska družba

1. in 2. stan imata vse ugodnosti. 3. stan vse to plačuje. 1. in 2. stan plačujeta 1/10 davkov, 3. stan pa 9/10 davkov.

1. stan

Duhovščine je 0,5% in v rokah ima 25% zemlje. Duhovščina nadzoruje celotno prebivalstvo, šolstvo in izdajo knjig. Ne plačujejo davkov, pač pa vsako leto dajo kralju darilo. Če se ne strinjajo z njim, mu ne dajo darila.

Duhovščina ni enotna:

- visoka duhovščina ☐ živi tako kot plemstvo; opati
- nizka duhovščina ☐ so bolj revni, živijo od kmetove desetine; župniki, menihi

2. stan

Plemstva je 1,5% in v rokah imajo 10% zemlje. Plemstvu gredo vsi privilegiji: davčna olajšava, zemljiška posest, nošnja orožja, klop v cerkvi, prepovedano fizično delo. Davčna obremenitev je približno 1/10. 2. stan ni enoten.

Plemstvo delimo po:

- izvoru
  - o plemstvo po krvi ☐ pravo, staro plemstvo, že ves čas imajo naziv
  - o plemstvo po obleki (pisemsko plemstvo) ☐ naziv plačajo, to so lahko uspešni trgovci
- dejavnosti
  - o dvorno plemstvo (rentno) ☐ zabava kralja v Versaillesu
  - o staro plemstvo ☐ živi v podeželskih gradovih; to je predvsem plemstvo po krvi; lahko so tudi revni
  - o uradniško plemstvo ☐ dobro izobraženo in navdušujejo jih razsvetljenske ideje

3. stan

3. stanu je 98% in plačujejo 9/10 davkov. Ljudje so davčno preobremenjeni. Meščanstvo je le del 3. stanu. Veliko drugih ljudi še spada v ta stan.

Razlogi za francosko revolucijo

1. nepravična davčna obremenitev prebivalstva

Ta problem je poskušalo rešiti več finančnih ministrov. Med njimi tudi finančni minister Necker, ki je predlagal obdavčitev 1. in 2. stanu. Kralj tega ne upa storiti. Zato leta 1789 Necker razglasi bankrot države in kralj ga odpusti. Državna blagajna je popolnoma prazna, saj so odhodki večji od prihodkov.

2. gospodarska kriza

Sledita dve slabi letini leta 1787 in 1788, in takrat nastopi lakota. Zaradi vlage je veliko pridelkov zgnilo in je borna žetev. Trpi kmet (plačevati morajo dajatve, lačni so), zato spremljajo francosko revolucijo kmečki upori. Enega od kmečkih uporov so vodile celo ženske.

3. nesposoben kralj

Kralj ni primerno reagiral, je neodločen, tudi kraljica je neprijetna (ker je Avstrijka) in se nezrelo obnaša – »gospa primanjkljaj«.

4. ideje razsvetljenega plemstva, ki zahteva spremembe

Želijo uveljaviti razsvetljenstvo. Nosilec razsvetljenstva je liberalno plemstvo, ne pa meščanstvo.

Kralj 5.5.1789 skliče stanove v Versaillesu. Skliče vse tri stanove. 1. in 2. stan je imel po 300 poslancev, 3. stan pa 600 poslancev. Zadnji sklic stanov je leta 1614.

Na srečanju je 3. stan slabe volje zaradi:

- vstopanja v dvorano

1. in 2. stan sta šla v dvorano skozi glavna vrata, 3. stan pa skozi stranska vrata, ki so zelo nizka in se morajo sklanjati, kar razumejo kot ponižanje.

- razjezi jih kralj Ludvik XVI.

Namesto govora bi moral ponuditi rešitve in med zasedanjem celo zaspi.

- problem je tudi, na kakšen način glasovati

Glasovali so o tem, ali obdavčiti tudi 1. in 2. stan. Te dva stanova zahtevata, da se glasuje na star način (1. in 2. stan proti 3. stanu). 3. stan pa zahteva glasovanje po glavah (300 + 300 = 600). To izredno zaplete situacijo. 3. stan zato zapusti dvorano in gre v manjšo dvorano (teniška dvorana), kjer začne zasedati sam. Na koncu se jim pridruži še 1. in 2. stan. Sčasoma pride tudi kralj.

Rezultat tega dogajanja je 17.6.1789, kjer v Franciji nastane (v teniški dvorani) narodna skupščina, kar pomeni, da so stanovi ukinjeni in enakopravni. Vsi so po novem poslanci. Kralj nabira vojsko, da bi razgnal narodno skupščino. Če bi se kralj obnašal drugače, ne bi prišlo do francoske revolucije. Ko ljudstvo izve, kaj kralj namerava, pride do napada na Bastilijo 14.7.1789. V tej bitki je približno 28 ubitih in 70 ranjenih. Kraljeva garda je sama predala Bastilijo. To ni neka velika vojna. V Bastiliji je zapor, v katerem so zaprti kraljevi nasprotniki. S tem, da napadejo Bastilijo, napadejo kralja. V Bastiliji je zaprtih in nato osvobojenih 7 jetnikov. Dejansko ljudstvo napade kraljevi absolutizem.

V tem času pride do upora na podeželju, ker so kmetje lačni. Zato pride do kmečkih uporov in kmeti zahtevajo poceni kruh. Narodna skupščina zato 4.8.1789 ukine fevdalni sistem. Tako osvobodijo kmete □ osebna svoboda, ne pa kmetove zemlje (velik problem). Ukinejo tudi tlako in dajatve.

Ukrepi:

1. ukinitve fevdalnega sistema
2. Deklaracija, ki jo naredijo na razsvetljenskih temeljih. Imenuje se Deklaracija o pravicah človeka in državljana, ki jo slavnostno razglasijo 26.8.1789. Kot državljan imaš nalogo braniti državo, plačevati davke... Takrat je značilna ljubezen do domovine.

Človek in državljan imata naslednje pravice:

- svoboda (človek se rodi svoboden)
- enakost
- varnost
- pravica do osebne lastnine □ s tem je pod vprašanjem enakost; ko uzakonijo to pravico, uzakonijo neenakost
- dovoljeno je vse, kar ni z zakonom prepovedano

Deklaracija naredi veliko na področju dokazovanja nedolžnosti. Ko si obtožen nečesa, si še vedno nedolžen, in po pomeni, da dokler si v priporu lahko dokazuješ nedolžnost. Ko pa si obsojen, si spoznan za krivega. Ta deklaracija loči med obtožbo in obsojo.

1790

Leta 1790 v državi primanjkuje denarja in ga je treba dobiti. Država ga dobi od cerkve.

Tako se leta 1790 zgodita procesa:

1. nacionalizacija □podržavljenje. Takrat je vse kar je v lasti cerkve (še posebej zemljo) podržavijo.
2. konfiskacija □ to je nasilen odvzem. To pomeni, da ukradejo slike, zlate posode, kelihe. Slike predajo Angliji, posode pa pretopijo.

Ta dva procesa se na našem ozemlju zgodita po 2.sv. vojni.

Uredijo status cerkve in države. V Franciji duhovniki niso v sklopu Vatikana, ampak postanejo državni uradniki z nizkimi plačami. Uvedejo tudi civilno poroko, ki ostane do danes. K nam jo prinese Napoleon.

Leta 1790 se pojavi med francoskim narodom psihoza, da pripravljata kralj in plemstvo zaroto. Veliko plemstva odide v Anglijo – emigracija. Leta 1791 zahteva ljudstvo, da se kralj z družino preseli iz Versaillesa v Pariz.

1791

Leta 1791 se narodna skupščina razdeli na dva dela:

- girondinci (»zmerneži«) □ radi bi počasne reforme, kralja bi pustili pri miru
- montagnari (»ostri«) □ hribovci, v skupščinah sedijo višje, zahtevajo revolucijo do konca, imajo ostra stališča

To revolucionarno dogajanje gre Evropi na živce, zato pošljejo Prusija, Rusija in Avstrija vojaške čete na meje Francije, da se ne bi revolucija razširila še v te države. Te čete so zelo naklonjene Ludviku XVI., zato kralj junija 1791 poskuša zbežati k pruskim četam. Beg mu ne uspe, ker v kočiji potuje kralj kot služabnik, potem pa ga poštar prepozna in konjenica ga ujame 300m pred pruskimi četami. Poleg tega Marija Antonietta zelo obteži kočijo. Kralj se potem mirno vrne v Pariz in ljudstvo spozna, da je kralj izdajalec. Kralj hoče to pomiriti, zato podpiše septembra 1791 ustavo, s katero postane Francija ustavna monarhija. Ima pravico veta, zato ne more biti noben zakon sprejet, če se z njim ne strinja kralj. Ljudstvu odleže. Zastava ostane takšna kot je bila (barva kralja je modra).

Najbolj nezadovoljen je najnižji sloj, ker je lačen. Leto 1791 je leto hudega pomanjkanja, še posebej za 3.stan.

1792

Francoze primora huda notranja situacija, da si najdejo sovražnike, in sicer Prusijo, Rusijo, Anglijo. Francija začne vojno in jih napade. Doživijo cel kup porazov, ker vojska ni motivirana. Nato se zgodi pri Francozih preobrat, ko pridejo montagnari in vzbudijo v ljudeh ljubezen do domovine. Geslo: Domovina je v nevarnosti. Zato avgusta 1792 Francozi doživijo zmago nad Prusi. Dedič te zmage je marseljeza (francoska himna); marš v Versailles. Francozi so potem navdušeni nad zmago. Septembra 1792 razglasijo nastanek republike. Istočasno se pojavi vprašanje, kaj storiti s kraljem. Kralja aretirajo in mu prepovejo stike z družino. Leta 1792 je glavni organ v Franciji konvent. V konventu je boj me girondinci in montagnari vedno bolj oster. Zmagajo montagnari: D'Anton, Robespierre, Marat, S. Just.

1793 – 1794

Kralj je zelo nepriljubljen. Med letoma 1792-1793 se dogaja boj med montagnari in girondinci. Od leta 1791-1793 so na oblasti girondinci. Januarja 1793 pa girondinci obglavijo kralja Ludvika XVI. Ubijejo ga na giljotini – najbolj čist način smrti. Kralj sprejme svojo smrt dostojanstveno. Ludvik XVI. je obglavljen na novi način. Zdravnik Gillotin izumi novejšo giljotino. Kralj mu pomaga pri izboljšanju. Obglavljenju Ludvika XVI. rečemo udarec božjemu pravu. Oni so tako obglavili božjega namestnika. Evropa na kraljevo obglavljenje ne reagira, saj je to francoska notranja zadeva, le na meje pošlje več čet.

Odnosi med girondinci in montagnari se le še zaostrojujejo. Razmere med ljudmi se ne izboljšajo, še vedno so lačni. Junija 1793 pa montagnari izvedejo državni udar. Vodi jih Robespierre (vzdevek: »Nepodkupljivi«), ki je pravnik. Z mladimi revolucionarji zavlada. Najstarejši je Danton, sodeluje tudi Marat. Zgodi se najbolj krvavo obdobje revolucije. Montagnari obračunajo z nasprotniki revolucije, zato je takrat veliko hitrih sodišč: sum □ zapor □ obtožba □ giljotina. Umirajo tudi nedolžni ljudje. Žrtv francoske revolucije je od 40.000 – 100.000. To so večinoma nedolžni ljudje. Takoj ko si se malo pritožil, si dobil vzdevek »izdajalec domovine«. Prav tako tvoja družina. Montagnari pridejo na oblast, tako da pobijejo 30.000 girondincev. Že začetek njihovega vladanja je krvav. Danton je precej pošten človek, pravnik, in ko je videl, kaj se dogaja, je videl, da je šla revolucija v nasprotno smer. Danton se pritoži Robespierru in Robespierre da Dantona zapreti. Marat je mlad revolucionar iz nižjega sloja, povzpetic. Marat je zelo pokvarjen, izkorišča svoj status. K njemu pride Charlotte Corday, ki Marata z nožem ubije.

Montagnari uvedejo spremembe:

- tikanje □ vikanje je namreč plemiška zarota
- naziv državljan in državljanica
- obleka mora biti vsaj malo rdeča
- prepovedana je svila
- imena morajo biti primerna revoluciji □ Republika, Revolucija, Giljotina, Ustava...
- imena po naravi □ Trava, Rožica...
- koledar □ teden so razdelili na 10 dni (dekade), spremenili so tudi mesece, samo 3 nedelje v mesecu
- verska reforma □ prepovejo katoliško vero in katoliške cerkve spremenijo v hrame razuma; namesto svetnikov dajo ženske, ki nosijo trobojnice in so nage; navidezna dekristianizacija francoske družbe
- častijo razum □ kult razuma

Oktober 1793 giljotinirajo tudi Marijo Antonietto v starosti 34 let. Umrla je dostojanstveno.

1794

Napišejo novo ustavo leta 1793. V njej je zapisano:

- vsi ljudje se rodimo enaki in svobodni
- vsi ljudje imamo splošno volilno pravico □ svobodni moški, stari nad 21 let; če imajo ženske volilno pravico, pravimo temu splošna in enaka volilna pravica

Ta ustava nikoli ne pride v veljavo.

Gospodarski ukrepi:

Gospodarski ukrepi so slabi. Leto 1794 je leto lakote, slabe letine. Francija v bistvu gospodarsko nazaduje. Ljudje se zaposlujejo v javnih delavnicah, vojaški industriji, poskušajo tudi s posojili. To je neuspešna gospodarska politika. Zelo veliko je bankrotov.

Ljudje gledajo teror. Množica se počasi tega terorja naveliča. Naveliča se tudi Robespierre, ki ga postavijo na sodišče in ga obsodijo na smrt z giljotino. Robespierre julija 1794 giljotinirajo, kot njegove nasprotnike. Smrt prenese dostojanstveno. Ko giljotinirajo Robespierre pride do državnega udara julija 1794-1795 in oblast prevzamejo bogati meščani – termidorijanci. Oni se vrnejo nazaj v čas pred montagnari. Prepovedana je rdeča barva, tikanje, naziv državljan, državljanica. Odprejo vse ječe, izpustijo ujetnike, nekaj nasprotnikov pa ubijejo. Teror montagnarov imenujejo rdeči teror. Odgovor na teror v prejšnjem obdobju je bel teror. Spet je napisana nova ustava leta 1795: volilno pravico imajo moški, ki imajo dovolj premoženja – volilni cenzus in moški, ki so se udeležili vsaj enega vojaškega pohoda.

Francija ostane republika, vendar nastane problem kdo bo voditelj. Bojijo se postaviti le enega človeka na oblast. Zato leta 1795 postavijo na čelo republike direktorij, ki šteje 5 članov, ki so lahko na oblasti 2 leti. Člani so si enakopravni. En direktorij je na oblasti od leta 1795 do leta 1797. Imajo velike gospodarske težave. Naslednji možni kralj postane Ludvik XVIII. (brat Ludvika XVI.). Ludvik XVII. v zaporu umre. Drug direktorij traja od leta 1797 do leta 1799. Takrat to ni vseh Napoleonu Bonaparte.

Napoleon Bonaparte

Napoleonova življenjska pot se je začela na Korziki, in sicer v kraju Ajaccio. Njegova družina podpira Francijo, zato se morajo preseliti v Francijo. Izvor družine je plemiški, to je družina generalov. V času prvega direktorija (1795-1797) Napoleon vojaško udejstvuje v Italiji. Osvoji Beneško republiko leta 1797 in S Italijo, potem uniči še Dubrovniško republiko. V času drugega direktorija (1797-1799) Napoleon niza zmage, in sicer zmaga v dveh bitkah proti Angležem. Leta 1798 pa skorajda doživi katastrofo, ko pride do egipčanske pustolovščine. Francozi so imeli Angleže čez glavo. Ugotovijo, da bi blokada Egipta, ki bi bila odskočna deska za Indijo, zelo prizadela Angleže. Leta 1798 okupirajo angleški Egipt. Z Napoleonom gredo tja tudi znanstveniki in ladje tovorijo egipčanske dragocenosti v Francijo (obeliski, kipi, vaze, sarkofagi). Z Napoleonom gre tudi Champollion, ki je znanstvenik. Razvozla hieroglif – to traja 20 let. To je tudi »znanstvena ekspedicija«. Angleži naredijo nato blokado za blokado in Francozi se znajdejo kot ujetniki Egipta. Napoleon se skrivaj z ladjico pretihotapi do obale in nato do Pariza.

V noči z 9.-10. novembra 1799 Napoleon izvede državni udar. Zelo mlad general je postal tudi Francisco Bahamonde Franco pri 24-ih letih in Novljan pri 23-ih letih.

Sovražnice Francije so bile Turčija, Rusija, Anglija, Prusija in Avstrija. Tvorijo koalicijo proti Napoleonu.

Prisvojene države:

- S Italija
- Beneška republika
- Švica
- Francija (celotna)
- Prusija □ uniči Prusijo ali SRNC; tu ustanovi Rensko konfederacijo leta 1806
- Španija □ leta 1808
- Dubrovniška republika □ leta 1808
- Ilirske province □ ko pride do vojne z Avstrijo leta 1809
- Rusija □ leta 1812

Zavezniške države:

- Švedska
- Španija
- S Italija

Ves čas je nasprotnica Francije Anglija. Rusija je sprva s Francijo in sodeluje pri celinski blokadi Anglije, vendar Aleksander to krši in Francija napade Rusijo. Pot tja je zelo dolga, Rusi izvajajo politiko »požganih vasi« in celo zažigajo hrano. To je za Francoze problem. Problem so tudi neugodne podnebne razmere, spomladansko deževje (ceste so blatne reke), Francozi pa prihajajo tja s kočijami. Tudi zime so zelo krute in mrzle. Napoleon pride v prazno Moskvo, ki jo zapusti večina prebivalcev. Razočaran prizna poraz. Moskvo nekdo še zažge. Vojaki umirajo tudi za krvavo grižo (huda diareja). V Pariz se vrne okoli 9.000 vojakov, v Rusijo pa jih gre 700.000.

Sledi odločilna bitka med Napoleonom in Evropo. Leta 1813 pride do bitke v Leipzigu. To je bitka narodov, ker v bitki sodeluje 20 narodov. Napoleon v tej bitki izgubi. Angležem poveljuje Duke Wellington. Napoleona potem pošljejo na Elbo v vilo. On izkoristi Elbo za premišljevanje o vrnitvi v Pariz. V Pariz se vrne za 100 dni 1.3.1815 z vso veličino z vojsko. Napoleon začne organizirati vojsko. Končni spopad med Napoleonom in Anglijo se zgodi junija 1815 pri Waterloo-ju, kjer doživi končni poraz. Nato ga pošljejo na otok sv. Helene brez luksuza. Ima celo težave pri ogrevanju.

Pri Trafalgarju Francija izgubi leta 1805. Anglija obdrži prevlado na morju. To je bitka med Napoleonom in Nelsonom.

Ena največjih zmag Napoleona se zgodi v Asterblitzu.

Napoleon je zelo priljubljen pri vojski, saj je veliko nagrajeval z nazivi. Poleg tega se on pogosto bojuje v prvih vrstah in večerja z vojaki. Tega mu ni treba, vendar se ne čuti večvrednega. Vojakom dviguje moralo.

Politična oblast:

Napoleon pride na oblast z državnim udarom. To pomeni ukinitve direktorija (5 članov) in uvedba konzulata, v katerem so trije člani. V konzulatu je Napoleon konzul (10 let) in postane prvi med konzuli. Leta 1802 se Napoleon sam okliče za dosmrtnega konzula. Leta 1804 pa ukine republiko in se okliče za cesarja. V oporo sta mu meščanstvo in vojska. Francija tako postane cesarstvo.

Način vladanja napoleona:

Bonapartizem □ gre za avtokrate, ki vlada skupaj s policijo (policijski nadzor). Značilnost je stroga cenzura, vohunstvo. Tudi ljudstvo pristane na tak način vladanja, saj ljudstvo potrdi to s plebiscitom. Nepotizem □ svoje družinske člane infiltriraš v oblastne organe.

Napoleon je uvedel častne legije, imenovane »legije časti«. Notri je bila elita od elite. V to legijo je šel lahko le tisti, ki je bil večji od 172cm. Napoleon zahteva tudi starostno omejitev, in sicer pod 24 let. V legiji so bili lahko tisti, ki so znali brati in pisati. Legija časti se je borila takrat, ko je šlo za nohte, na tesno. Naslednica legije časti je tujska legija. Vendar ta ni tako častna, kjer trenirajo specialce in ti se gredo potem boriti, tudi pobijajo civiliste, otroke, ženske. Napoleon je v državah, ki jih je osvojil, uvedel svoje pravo, in sicer Code Civil:

- vsi ljudje imajo enake pravice
- vsi ljudje so svobodni
- vsi ljudje imajo pravico do privatne lastnine